

“ ...

Dava konusu ibarenin bulunduğu kuralın değişiklikten önceki halinde, “işletme izni” bulunmayan, yani “arama ruhsatı” sahibi gerçek ve/veya tüzel kişilerin, mücbir sebep veya beklenmeyen hal durumlarında faaliyetlerinin tatiline imkan sağlanmışken, (nitekim, değişiklikten önce, işletme izni bulunmayan arama ruhsatı sahibi kişilerin faaliyetin tatili taleplerine ilişkin başvuruların reddine yönelik işlemlerin iptali istemiyle açılan davaların, bu gerekçe ile ilk derece mahkemeleri ve Danıştay nezdinde davacılar lehine sonuçlandığı bilinmektedir.) itiraza konu kural ile sadece “işletme izni” bulunan ruhsat sahalarında faaliyetin tatili imkanı getirilerek, işletme izni bulunmayan ruhsat sahalarında bu imkandan faydalanmanın önü kapatılmıştır. Mevcut durumda, herhangi bir mücbir sebep yahut beklenmeyen hal durumunda dahi, işletme izni bulunmayan maden arama ruhsat sahiplerinin faaliyetlerinin tatiline karar verilemeyecektir. Ayrıca, anılan kuralın gerekçesinde ise, söz konusu değişikliğin, geçmişte açılan davaların idare aleyhine sonuçlandığı gerekçesiyle yapıldığı açıkça belirtilmektedir. Bu halde, belli başlı uygulamalar ve yatırımlar yapma konusunda yükümlülük altına giren, bu yükümlülüklerin herhangi bir şekilde yerine getirilmemesi halinde ise para cezası, ruhsat iptali ve işletme hakkının kaybolması gibi yaptırımlarla karşılaşma ihtimali olan arama ruhsatı sahiplerinin, ellerinde olmayan bir sebeple (mücbir sebep) yükümlülüklerini yerine getirememeleri durumunda söz konusu yaptırımlarla karşılaşacakları göz önünde bulundurulduğunda, kamu yararı gereği faaliyetlerinin tatili (geçici bir süre ertelenmesi) zorunluluk arz etmelidir. Yukarıda açıklandığı üzere, madenlerin aranması ve neticesinde işletilmesi hususunda kamunun yararı bulunduğu açıktır. Zaten ilgili Kanun kamu yararını gerçekleştirmeye yönelik olarak bu amaçla yürürlüğe konulmuştur. Dolayısıyla hukuk devleti ilkesine aykırı olarak, idareye karşı açılan davaların idare aleyhine sonuçlandığı gerekçesine dayanan itiraza konu kural Anayasa'nın 2. maddesiyle bağdaşmamaktadır.

Ayrıca, arama ruhsatının üç aşamadan (Ön Arama, Genel Arama, Detay Arama) oluştuğu, her aşamadan sonra ruhsat sahiplerinin yükümlülüklerini yerine getirdiğine dair Bakanlığa rapor sunduğu, bu raporun onaylanmasından sonra diğer aşamaya geçilebildiği nazara alındığında, ön arama ve genel arama aşamalarını neticelendiren ve bu aşamalara kadar belli bir takım yatırım ve harcamalar gerçekleştiren kişilerin (dava konusu şirket gibi) arama ruhsatının son aşaması olan detay arama aşamasında, ellerinde olmayan bir sebep nedeniyle faaliyetlerini devam ettiremeyerek ruhsatının iptali sonucuyla karşılaşması halinde, tamamlanan ön arama ve genel arama aşamalarında elde edilen hakkın ve en nihayetinde işletme hakkının dahi kaybına neden olunabileceği açıktır. Bu durumda olan kişiler için, işletme hakkı aşamasına ilişkin beklenen haklarının ihlali söz konusu olacaktır. Bu beklenen hakkın, haklı beklenti olarak nitelendirilip nitelendirilmeyeceğine, bir başka ifadeyle hukuki güvenlik ilkesi kapsamında korunabilir olması gerekip gerekmediğine gelince; arama ruhsatı sahibi kişilerin, neticede işletme hakkı elde edebilmek amacıyla belli bir takım yatırımlar yaptığı, zaten arama ruhsatı faaliyetinin temel amacının işletme izni elde etmek olduğu açıktır. Ayrıca, özellikle terör olaylarının ve terörle mücadele faaliyetlerinin yürütüldüğü bölgelerde, mevzuata yönelik olarak güven duygusuyla faaliyetlerine başlayan kişilerin, faaliyetlerinin devamı süresince mevcut olan mevzuata güven duygusunun korunması zorunluluk arz etmelidir. Burada, kişisel yarardan ziyade, kamu yararının (terör bölgelerinde bu faaliyetlerin yürütülmesi açısından) bulunduğu kuşkusuzdur. Güven duygusunu zedeleyecek mevzuat değişikliği halinde, bu durumda olan kişilerin haklı beklentilerinin sonuçsuz bırakılması, herkes açısından mevcut olan kamu yararını zedelemektedir. Bu nedenle, arama ruhsatı sahibi olduğu anda, bu ruhsat aşamasında faaliyetin tatili imkanı bulunmakta iken, sonradan yürürlüğe giren mevzuat değişikliği ile bu imkanın ortadan kaldırılması, kamu yararı ve hukuki güvenlik

Esas Sayısı : 2018/145

Karar Sayısı : 2019/19

ilkesini zedelemektedir. Bu durumda, dava konusu kurala ek olarak, itiraza konu kuralın yürürlük tarihinde arama ruhsatı bulunan kişilere, itiraza konu kuralın uygulanmaması yönünde düzenleme getirilmesi gerekirken, getirilmemesi eksik düzenleme nedeniyle hukuk devleti içerisinde yer alan hukuki güvenlik ilkesine uymadığından, itiraza konu ibare bu yönden de Anayasanın 2. maddesiyle bağdaşmamaktadır.

(2) Anayasa'nın 10. maddesinde; "Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz." denilmiştir. Maddede yer verilen eşitlik ilkesi hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı, aynı durumda bulunan kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez. Başka bir anlatımla kişisel nitelikleri ve durumları özdeş olanlar arasında kanunlara konulan kurallarla değişik uygulamalar yapılamaz. Kanunlar, eşitlik ilkesine uygun bir şekilde, aynı durumda bulunanlar için haklarda ve ödevlerde, yararlar ve yükümlülüklerde, yetkilerde ve sorumluluklarda, fırsatlarda ve hizmetlerde eşit davranılmasını sağlayacak kuralları içermelidir.

İtiraza konu kural, bu açıklamalar çerçevesinde değerlendirildiğinde;

Yukarıda da yer verildiği üzere, Maden Kanunu, madenlerin aranması ve işletilmesi amacını gütmektedir. Kanun ile, madenlerin aranması aşamasında da, işletilmesi aşamasında da, arama ve/veya işletme ruhsat sahiplerine belli bir takım uygulamaları ve yatırımları yapma yükümlülüğü getirilmiş, bu yükümlülüklerin yerine getirilmemesi halinde de bir takım yaptırımlar öngörülmüştür. Haliyle, ortada bir mücbir sebep bulunmakta ise, arama veya işletme faaliyeti yürüten kişiler açısından, faaliyetin tatili hususunda herhangi bir fark bulunmamaktadır. Böyle bir durumda, sadece işletme izni bulunan kişilere güvence tanınıp, faaliyetin tatilini isteme hakkının salt işletme izni sahibi kişilere tanınması, ayrıcalık niteliği taşımaktadır. Dolayısıyla itiraza konu kural, Anayasanın 10. maddesiyle bağdaşmamaktadır.

(3) Anayasa'nın 5. maddesinde kişilerin ve toplumun refah huzur ve mutluluğunu sağlamak üzere siyasal, ekonomik ve sosyal engellerin kaldırılması, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak devletin temel görevleri arasında sayılmıştır. Sosyal devlet sosyal adaletin, sosyal refahın ve sosyal güvenliğin gerçekleşmesini sağlayan devlettir. Ekonomik ve mali politikalar, çalışma hayatını etkileyen düzenlemeler, sosyal devletin gerçekleşmesini sağlayan araçlardır.

Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir." denilerek kişinin yaşam ve vücut dokunulmazlığı güvence altına alınmıştır. İnsanın çalışma hayatında bazı risklerle karşı karşıya kalması veya çeşitli nedenlerle zarar görmesi mümkün olup kişinin bu risklerden korunmayı istemesi de kişinin "yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı" kapsamında kalmaktadır.

Bu durumda, çalışma hayatını etkileyen bir düzenleme niteliğinde bulunan itiraza konu kural ile, işletme izni bulunmayan arama ruhsat sahibinin mücbir sebep halinde dahi zorunluluk

Esas Sayısı : 2018/145

Karar Sayısı : 2019/19

nedeniyle faaliyetine devam etme durumunda kalması, bunun neticesinde zararın doğmasının ihtimal dahilinde olması göz önünde bulundurulduğunda, bu hâlin, devletin kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak üzere, ekonomik engellerin kaldırılması görevini yerine getirdiği hallerden olmadığı aşıkardır. Dolayısıyla bu durumla karşı karşıya bırakılan kişilerin, “yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkı”nın da ihlal edilebileceği açıktır. Neticede, itiraza konu kural Anayasanın 5. ve 17. maddesiyle bağdaşmamaktadır.

(4) Anayasa'nın 168. maddesinde “Tabii servetler ve kaynaklar Devletin hüküm ve tasarrufu altındadır. Bunların aranması ve işletilmesi hakkı Devlete aittir. Devlet bu hakkını belli bir süre için, gerçek ve tüzelkişilere devredebilir. Hangi tabii servet ve kaynağın arama ve işletmesinin, Devletin gerçek ve tüzel kişilerle ortak olarak veya doğrudan gerçek ve tüzelkişiler eliyle yapılması, kanunun açık iznine bağlıdır. Bu durumda gerçek ve tüzel kişilerin uyması gereken şartlar ve Devletçe yapılacak gözetim, denetim usul ve esasları ve müeyyideler kanunda gösterilir.” denilmektedir. Buna göre tabii servetler ve kaynaklar kapsamında bulunan madenlerin aranması ve işletilmesi ile ilgili olarak gerçek ve tüzel kişilerin uyacakları koşulların, devletçe yapılacak gözetim, denetim usul ve esasları ile yaptırımların kanunda düzenlenmesi gerekmektedir. Ayrıca anılan maddede kanun koyucuya, toplumsal ihtiyaçlar doğrultusunda madencilik faaliyetleri konusunda düzenleme yapma yetkisi verilmektedir. Ancak kanun koyucu bu yetkiyi kullanırken kamu yararı amacını gözetmenin yanı sıra Anayasa'nın ilgili diğer ilkelerine de uymak zorundadır.

Anayasa'nın 49. maddesinde, çalışmanın, herkesin hakkı ve ödevi olduğu, devletin çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alacağı belirtilmektedir.

Devlet, kişinin çalışma hakkını kullanabilmesi için iş alanında gerekli önlemleri alacak ve sınırlamaları kaldırarak görevini yerine getirecek; birey de çalışarak topluma yük olmaktan kurtulacaktır.

İtiraza konu kural, bu açıklamalar çerçevesinde değerlendirildiğinde;

İtiraza konu düzenleme kapsamında, sadece işletme izni bulunan işletme ruhsat sahalarında faaliyetin tatiline karar verilebilecektir. Diğer bir ifadeyle, işletme izni bulunmayan ruhsat sahalarında mücbir sebep veya beklenmeyen hal durumunda dahi faaliyetin tatiline karar verilemeyecektir. Yukarıda açıklandığı üzere, madenlerin işletilmesinde olduğu gibi, işletme aşamasının bir önceki safhası olan arama aşamasında da mücbir sebep veya beklenmeyen hal durumunda faaliyetin tatili hususunda toplumsal bir ihtiyaç bulunduğunu kabul etmek gerekmektedir. Ayrıca, mücbir sebep halinde faaliyetin tatiline karar verilememesi durumunda, devletin, kişilerin çalışma hakkını kullanabilmesi için iş alanında gerekli önlemleri aldığından ve sınırlamaları kaldırarak görevini yerine getirdiğinden söz edilemez. Dolayısıyla itiraza konu kural, Anayasanın 49. ve 168. maddelerinde öngörüldüğü gibi, toplumsal ihtiyaçları karşılayacak ve çalışma hakkını ihya edecek bir nitelik taşımamaktadır. Bu halde, söz konusu kural, Anayasanın 49. ve 168. maddeleriyle bağdaşmamaktadır.

Bu açıklamalar ışığında, 04.06.1985 tarih ve 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 04.02.2015 tarih ve 6592 sayılı Kanun'un 19. maddesi ile değişik 37. maddesinin birinci fıkrasında yer alan “Mücbir sebep veya beklenmeyen hâller dolayısıyla işletme izni alınmış işletme ruhsat sahalarında faaliyetin geçici olarak tatiline ruhsat sahibinin müracaatı üzerine Genel

Esas Sayısı : 2018/145

Karar Sayısı : 2019/19

Müdürlükçe karar verilebilir. Ruhsat sahibince müracaat tarihi, geçici tatilin başlama tarihi olarak kabul edilir. Geçici tatili kabul edilen işletme ruhsatlarına 24 üncü maddenin on ikinci fıkrası hükümleri uygulanmaz. Ruhsat hukukundan kaynaklanan diğer yükümlülükler devam eder.” hükmündeki “işletme izni alınmış” tümcesinin Anayasa’nın 2, 5, 10, 17, 49 ve 168. maddesine aykırı olduğu düşünülmektedir.

Açıklanan nedenlerle; Mahkememizce bakılmakta olan davada uygulanması gereken kural niteliği taşıyan 3213 sayılı Maden Kanunu’nun 04.02.2015 tarih ve 6592 sayılı Kanun’un 19. maddesi ile değişik 37. maddesinin birinci fıkrasında yer alan “işletme izni alınmış” tümcesinin Anayasa’nın belirtilen maddelerine aykırı olduğu kanaatine varıldığından, Anayasa’nın 152. ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usûlleri Hakkında Kanun uyarınca söz konusu ibarenin iptali istemiyle itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesi’ne başvurulmasına ve uyuşmazlığın çözümünün Anayasa Mahkemesi kararına kadar beş ay süreyle geri bırakılmasına, 08/03/2018 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.”